

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCESİ VE İLETİŞİM EĞİTİMİ AKREDİTASYONU

Prof. Dr. Aysel Aziz
İYYÜ İletişim Fakültesi Dekanı
e-posta: aysel.aziz@yeniyuzyil.edu.tr

ÖZ

Yükseköğretimde eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve bunun sürdürülebilir olması hususu, 25-30 yıldır, özellikle Batı ülkelerinde ve Türkiye'de üzerinde önemle durulan bir konudur. Önceleri yükseköğretim kurumları, kalite konusunu kendi çabalarıyla çözümlenmeye çalışırken, giderek artan yükseköğrenim kurumlarının sayısı, kalite konusunu ve bunun sürdürülebilir olmasını gündeme getirmiştir. Kaliteli ve yeter sayıda akademisyen olmayışı, alt yapı donanım eksikliği, kurumsallaşma sorunları, öğrenci ve öğretim elemanlarının, özellikle Avrupa ülkelerinde serbest dolaşımında olmaları gibi nedenler kalite konusunun, ulusal ve uluslararası düzeyde ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu amaçla, Avrupa ülkeleri yükseköğrenim kurumlarında eğitimde ortak kalite konularını düzenleyen Bologna süreci ölçütlerini kabul etmiştir. 2000'li yılların başından beri Avrupa'daki yükseköğrenim kurumlarında uygulanmaya başlayan bu sürecin ölçütlerine uyulması zorunlu duruma getirilmiştir. Bu gelişme ise ulusal ve uluslararası eğitimin değerlendirilmesini yapacak, kalitesini ölçecek çatı örgütlerinin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

Türk yükseköğreniminde bu sürece erken başlanmasına rağmen tüm yükseköğrenim kurumlarında Bologna süreci ölçütlerinin benimsenmesi ve uygulanması zaman almıştır. Aynı şekilde yükseköğrenimde kalite ve kalite güvencesinin sağlanması için gerekli yapılanmalarda da tam verim alınamamış; çalışmalar 2016 yılına kadar YÖK tarafından ulusal düzeyde bir yapılanmayla yürütülmüştür. YÖKAK'ın (Yükseköğretimde Kalite Kurulu) kurulmasıyla, hem YÖKAK'ın doğrudan üstlendiği "Kurumsal Dış Değerlendirme" süreci başlatılmış, hem de Bologna sürecinde saptanan standartlar ve ölçütlerin uygulanması ile ilgili değerlendirme yapan akreditasyon kuruluşlarının ve akredite ettikleri programların sayısı çoğalmıştır.

İletişim eğitimi yapan yükseköğrenim kurumlarının değerlendirmesini yapacak bir akreditasyon kuruluşu olarak İLAD (İletişim Araştırmaları Derneği) 2018'de bu görevi üstlendi ve kendisine başvuran iletişim fakültelerinin program akreditasyonunu yaptı. İletişim eğitimi yapan programlara, belirlenen standartlara, ilkelere, ölçütlere uyup uymama durumuna göre 2 yıllık (koşullu) ya da 5 yıllık akreditasyon verdi. İLAD'ın koymuş olduğu standartları, ölçütleri karşılamayan programlara da akreditasyon vermemeyerek, ölçütlere uygun program değişikliklerini yapmaları ya da ölçütlerdeki diğer hususları karşılamaları istendi. İletişim eğitimi akreditasyon sürecinin başlamasının en önemli sonucu, iletişim eğitimi yapan programların, fakültelerin önemli bir sinerji yakalayarak, programlarını ve olanaklarını gelişen iletişim teknolojilerinin gerektirdiği düzeye getirme çabası içinde olmaları ve kalite kavramını, kalite güvencesini özümseyerek, inanarak gerekli değişim içerisine girmiş olmalarıdır.

Anahtar Kelimeler: Kalite güvencesi, YÖKAK (Yükseköğretim Kalite Kurulu), Program akreditasyonu, İletişim eğitimi, İletişim eğitimi akreditasyonu, İLAD

ASSURING QUALITY IN HIGHER EDUCATION IN TURKEY AND ACCREDITATION OF COMMUNICATION EDUCATION

ABSTRACT

Securing quality in education and its sustainability has been an important especially in both western countries and Turkey for the past 25 to 30 years. Previously higher education institutions tried to solve the quality matter by themselves, but the increasing number of higher education such institutions brought the quality issue and its sustainability to the agenda. The quality issue was necessitated to be addressed at both national and international levels due to reasons such as lack of academicians in terms of both quality and quantity, lack of infrastructure equipment, problems with institutionalization, free movement of students and academicians especially in the European countries. For this purpose, the European countries have accepted the principles of Bologna Process that regulates the commonality of quality at higher education institutions. It has become mandatory to comply with principles of this process at higher education institutions, which has been applied since the beginning of 2000s. This situation on the other hand necessitated incorporating of framework associations that will evaluate the national and international education and measure its quality.

Although this process commenced earlier at Turkish higher education institutions, it took some time for the Bologna Process to be adopted and implemented at all of them. Similarly, necessary structures for providing quality at higher education and ensuring quality assurance could not work efficiently; until 2016, this situation was conducted by YÖK (Council of Higher Education) at a national level. With the establishment of YÖKAK (Turkish Higher Education Quality Council), the process for “Institutional External Evaluation” directly undertaken by YÖKAK have started and also the accreditation institutions that evaluate with respect to relevant standards and measures of the Bologna Process and the number of programs they have accredited have increased.

With these developments, İLAD (Association for Communication Researches), being one of the accredited associations to evaluate the higher education institutions that give education in communications, took on this task in 2018 and has hastily completed the accreditation of the applicant communication faculties. İLAD has granted 2 years (conditional) or 5 years accreditations to communication programs, based on compliance with certain set of standards, principles and criteria. The programs that did not meet the standards or principles set by İLAD were not granted accreditations and were required to make amendments to meet the standards or other criteria measures. The most important outcome of commencement of the communication education accreditation is that the programs and faculties giving communication education have developed an important synergy by showing efforts to bring their programs and resources to a level required by the improving communication technologies and have commenced change by believing in the concept of quality and internalizing assurance of quality.

Keywords: Quality assurance, THEQC (Turkish Higher Education Quality Council), Program accreditation, Program Accreditation of Communication Education, ACR (Association for Communication Researches)

GİRİŞ

Üniversitelerin oluşumunda uzun yıllar kabul edilen iki önemli misyonu vardır: Bunlardan ilki eğitim ve öğretim misyonu, diğeri ise araştırma, bilime katkıdır. Günümüzde bu iki temel misyona eklenen bir üçüncü etmen ise toplum yaşamına sunduğu yararadır. Özellikle giderek kalabalıklaşan dünyamızda üniversitelerin toplumdaki çeşitli üretim ve hizmet sektörleriyle sıkı iş birliği içerisinde olması beklenmektedir. Aslında bu üç farklı misyonun iç içe olduğu ve birbirini desteklediği de açıktır.

Çalışmamızda tüm dünyada giderek önem kazanan, üzerinde hassasiyetle durulan “kalite” konusunu Amerika ve Avrupa genelinde inceleyerek Türk yükseköğreniminde kalite ve sürdürülebilir kalite güvencesi için çalışan yükseköğrenim kurumları YÖK ve YÖKAK’ın çalışmaları ele alınacaktır. İkinci kısımda ise Türkiye’de iletişim eğitiminde kalite ve kalite güvence sisteminin kurulması ve işleyişi incelenecektir.

Araştırmanın Yöntemi: Araştırma, bir durum saptama ve ilişki araştırma türü bir çalışmadır. Veri toplama tekniği olarak öncelikle birinci kısım (1, 2) için literatür tarama tekniğiyle bilgiler toplanmış ve değerlendirilmiştir. Türkiye’de iletişim eğitiminde kalite ve kalite güvencesi ve akreditasyon konusu ile ilgili ikinci kısımda (3, 4, 5) ise daha çok monografik ça-

lışmalarda uygulanan “katılımcı gözlem” benzeri bir yöntem ve veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bunun önemli nedeni ise bu makale yazarının, Türkiye’deki iletişim eğitimi akreditasyonunu başlatan ve sürdüren İLAD’ın başkanı olarak bu sürecin baştan beri içerisinde olması ve tüm bilgi edinme, belge hazırlama ve uygulamaların gözlemcisi hatta bizzat uygulayıcı olmasıdır. Bu bakımdan makale, iletişim eğitimi akreditasyonu konusunda tarihe ışık tutacak niteliktedir ve ilk kez kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

1. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE VE KALİTE GÜVENCESİYLE İLGİLİ KISA TARİHÇE

“Kalite” sözcüğü, dilimize Fransızcadan “qualite” ya da “İngilizce “quality” sözcüklerinden giren bir kavram olmasına karşın her alanda, her hizmette, her üründe aranan daha doğrusu olması gereken bir özelliktir. Sözcüğün tek başına değil, “kalite güvencesi” (quality assurance) olarak bir anlamı vardır; çünkü bir şeyin kaliteli olması anlık bir olgu olabilir, önemli olan bu kalitenin sürdürülebilir bir olgu olması, yani güvencesinin bulunmasıdır.

Yükseköğretimde eğitimin kalitesi ve bunun güvence altına alınması, yani sürdürülebilir ve sürekli olması konusu, 1990’lı yıllardan beri gündeme gelmiş ve bu kalitenin yalnızca içe bağlı bir olgu olmadığı, bunun dıştan da izlenebilir olması, daha doğrusu kalitenin

güvence altına alınması çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.

Örgün eğitimde kalite konusunun bir süreç olarak, ilkokuldan üniversiteye kadar bir bütün olarak ele alınması gerekir. Bir zincirin halkaları ya da bir merdivenin basamakları gibi temeldeki eğitimin kalitesinin ileriki basamaklardaki eğitimin kalitesini de etkileyeceği açıktır. İlköğretimde zayıf yetişen bir öğrencinin ortaöğretiminde de bu zayıflık giderilmediği takdirde üniversite eğitim ve öğretiminde de bu zayıflığın etkileri görülecektir. Bu zayıflık kişinin kendi çabaları ya da üniversite eğitiminde giderilmediği zaman da -çoğunlukla böyle olmaktadır- üniversite mezunlarının kalitesi konusunun sık sık gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Kuşkusuz yükseköğretimde eğitim ve öğretim kalitesini etkileyen pek çok etmenin yanında bu etmenin de önemi azımsanmamalıdır.

Yükseköğretimde kalite güvencesinin farklı boyutları vardır; eğitim/öğretim elemanın kalitesi, eğitim kurumlarının altyapısı, donanımı; ders programlarının kalitesi, güncelliği ve öğrencilerin önceki eğitimlerinin yeterliliği gibi oldukça çok sayıda bileşeni vardır. Gerçekte bu bileşenlerin de her biri kendi içinde farklı öğeleri barındırır. Özetlemek gerekirse, yükseköğretimde kalite ve kalite güvencesinin pek çok değişkene bağlı olarak incelenmesi gerekir.

1.1. ABD’de Kalite Güvencesi ve Kalite Kuruluşları /ABET

Oldukça uzun geçmişi olan yükseköğretim ile ilgili eğitim kurumlarındaki kalite olgusu, yakın tarihlere kadar, eğitim kurumlarının kalitesi, kendi toplumlarında ve dünyadaki tanınırlıkları, itibarları, yetiştirdikleri öğrencilerin başarısı ve topluma ve bilime katkısı olan çalışmalarıyla kendilerini kabul ettirmişlerdir.

ABD’de yükseköğretimdeki kalite konusunun tarihi, uzun yıllar öncesine gider. Gerek devlet, gerek vakıf ve gerekse özel üniversitelerin sayısal çokluğu, üniversitelerin kendi aralarında bir derecelendirmeye gitmelerine neden olmuştur. Akademik mükemmeliyet; eğitimde ve araştırma alanlarında belli bir kaliteyi gösteren 8 ünlü üniversitenin içinde yer aldığı “Ivy League” (Sarmaşık Birliği) kurulmuştur. Bu birliğe dahil üniversiteler toplum önünde, yükseköğretimde belli kalitenin üzerinde eğitim veren üniversiteler

olarak bilinir.¹ Aynı durum Avrupa ülkelerinde de görülür, İngiltere’de, Fransa’da, Almanya’da, İtalya’da, İsveç gibi ülkelerde, ABD’deki üniversitelerden tarihi bakımından daha da eskilere giden ve günümüze kadar kendilerini yenileyerek hem araştırma hem eğitim-öğretim alanında son derece başarılı, akademik yeterliliği kabul edilmiş pek çok üniversite vardır.²

Zaman içerisinde ülke nüfuslarının hızla artması, yükseköğrenime olan talebi de artırmış; üniversiteler sayıca çoğalırken, çalışma alanları da, toplumların ihtiyaçlarına ve toplumsal ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızla artmıştır. Bu artışın getirdiği sorunlar da olmuş; yeni üniversitelerde eğitimde kalite sorunu gündeme gelirken, bilimsel çalışmaların da kalitesi tartışılır olmaya başlamıştır. Bu durum ise ülkeleri, akademik çevreleri yükseköğretimde kalite konusunda düşünmeye, araştırmaya, çözümler aramaya yöneltmiştir.

Konu ile ilgili ilk çalışmalar ABD’de görülmüş; üniversitelerin yetkili dış kuruluşlar tarafından değerlendirilmesi fikri gelişmiş ve uygulamaya konulmuştur. Bunun için de kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri, yükseköğretimle ilgili üst kuruluşlar tarafından yetkilendirilerek, yükseköğretimde kalite değerlendirmesi yapmak üzere çalışmaya başlamışlardır.

ABD’de yükseköğretim kalite konusunda ilk çatı örgütü 1996 yılında CHEA (Council for Higher Education Accreditation), ABD’deki yükseköğretim kuruluşlarının büyük çoğunluğunun desteğini alarak kurulmuştur. CHEA, kendisi doğrudan akreditasyon değerlendirmesi yapmamakta; bu konuda yetki belgesi alan akreditasyon kuruluşları aracılığıyla hem kurumsal hem program akreditasyonu yapmaktadır (Bakioğlu-Baltacı 2017: 53-57).

Bu konudaki milât, kısa adı ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology) olarak bilinen bir sivil toplum örgütünün mühendislik alanında yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirmesi yapmak üzere yetkilendirilmesiyle başlamıştır. İlk olarak ABET, ABD’de yükseköğretim kurumlarında kalite konusunda değerlendirmelerde bulunarak program akreditasyonu vermeye başlamıştır. Kısa sürede gelişen ve güçlenen ABET daha sonra ABD dışı ülkelerde de, örneğin Avrupa’da da bağımsız dış değerlendirme kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürmüştür.

1 Kuruluş tarihleri en az 300 yıllık üniversiteler şunlardır: Brown Üniversitesi (Providence, Rhode Island), Columbia Üniversitesi (New York, New York), Cornell Üniversitesi (Ithaca, New York), Dartmouth Kolej (Hanover, New Hampshire), Harvard Üniversitesi (Cambridge, Massachusetts), Princeton Üniversitesi (Princeton, New Jersey), Pennsylvania Üniversitesi (Philadelphia, Pennsylvania), Yale Üniversitesi (New Haven, Connecticut) (https://tr.wikipedia.org/wiki/Ivy_League)

2 Avrupa’da her yıl The Times Higher Education tarafından yapılan başarı sıralamasına göre üniversiteler için bkz. <https://www.studybritish.com/tr/siralamalar/dunyanin-en-iyi-universiteleri>

Bu kuruluşun geçmişi mühendislik alanıyla sınırlı olarak 1930'lara kadar gitmekte ise de bugünkü adını alması ve akreditasyon kuruluşu olarak yeniden yapılanması ve uluslararası çalışmalara başlaması 1997 yılında olmuştur.

ABET günümüze kadar 32 ülkede 812 üniversite ve kolejde uygulamalı ve doğa bilimleri, mühendislik, bilgisayar, teknoloji eğitimi konularında 4 bin 144 programın akreditasyonunu yapmıştır (<https://www.abet.org/about-abet/history/>).

ABD'de fen ve doğa bilimleri ile ilgili akreditasyon kuruluşu olarak ABET'in yanında, diğer sosyal bilim ve sanat alanlarında da akreditasyon kuruluşları örgütlenerek hem ABD'de hem diğer ülkelerde yükseköğretimde kalite ve kalite güvencesi ile ilgili çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Günümüzde ABD'de yükseköğretim alanlarında eğitim veren kurumların akreditasyonu ile yetkilendirilmiş çok sayıda sivil toplum kuruluşu vardır. Bunlardan iletişim alanıyla ilgili iki önemli akreditasyon kuruluşu ACA (Association of Communication Accreditation) (<http://www.aca.org/>) ve ACEJMC (Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communication) (<http://www.acejmc.org/>) adlı iki akreditasyon kuruluşundan söz edilebilir.

ABD'nin geniş bir ülke olması ve eyalet yönetim sistemine sahip olması nedeniyle akreditasyon örgütleri de sayıca fazladır ve eyaletler/bölgeler düzeyinde faaliyet göstermektedirler.

1.2. Avrupa'da Akreditasyon Kuruluşları

Yükseköğretimde kalite değerlendirmesi akreditasyonla ilgili olarak Avrupa'da da İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya pek çok ülkede sivil toplum örgütleri yetkilendirilerek akreditasyon yapmaya başlamıştır. Daha sonra bu kuruluşlar bir araya gelerek çatı örgütü olarak bir birlik durumuna da gelmişlerdir.

Avrupa'da yükseköğretimde kalite konusunda devletlerin doğrudan önemli adımlar attığı görülmektedir. İlk olarak Avrupa Parlamentosu (48 üye) devletleri eğitim bakanları 18-19 Haziran 1999 tarihinde İtalya'da **Bologna** kentinde bir araya gelerek üniversite eğitiminde kalite konusunda önemli kararların alındığı bir toplantı yapmışlardır. Daha

sonraları yükseköğretimde kalite konusuna damgasını vuracak ve üye ülkelerde uygulanmaya başlanacak ilkeler bu toplantıda kabul edilmiştir. İtalya'nın Bologna kentinde başlayan ve daha sonra farklı ülkelerde devam eden Avrupa ülkeleri Milli Eğitim Bakanları çalışmalarında, yükseköğretimde kalite konusu ele alınarak Bologna sürecinde kararlaştırılan ilkeler gözden geçirilmiş, yeni ölçütler, standartlar getirilmiştir.³ 2015 yılında Yerivan'da (Ermenistan) yapılan toplantıda ESG'deki standartlarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bakanlar düzeyinde yapılan ve 5. Bologna Forumu olarak adlandırılan toplantı ise 24-25 Mayıs 2018 tarihinde Paris'te yapılmıştır. Paris toplantısı, Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) / European Higher Education Area (EHEA) delegelerini ve bu alanın dışında olan ülkelerin bir araya geldiği çok geniş katılımı yapılmıştır

Yükseköğretim literatüründe "Bologna Süreci" olarak adlandırılacak olan bu kararların, katılan ülkeler için bağlayıcı gücü neydi? Bu soruların yanıtları "European Standart and Guideline (ESG) / Avrupa Standartları ve Yönergesi'nden (ASY) alınan⁴ alıntılarla şöyle açıklanabilir:

"...ASY/ESG, yükseköğretimde iç ve dış kalite güvencesi için bir dizi standartlar ve yönergelerden oluşmaktadır. ASY/ESG kalite için standartlar olmadığı gibi, kalite güvencesi süreçlerinin nasıl uygulanacağını da tanımlamaz; ancak yükseköğretimde başarılı kalite sağlanması ve öğrenme ortamlarının hayati olduğu alanları kapsayarak rehberlik eder. ASY/ESG'nin, (AYA/EHEA) içerisindeki yükseköğretimde karşılıklı güvenin ve şeffaflığın teşvik edilmesini destekleyen yeterlilikler çerçeveleri, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS/ECTS) ve Diploma Eklerini de içine alan daha geniş kapsamda ele alınması gerekir. ASY/ESG'nin odak noktası, öğrenme ortamı ve araştırma ve yenilik ile ilgili bağlantılar da dâhil olmak üzere yükseköğretimde öğrenme ve öğretme ile ilgili kalite güvencesidir (ESG, 2015).⁵

Avrupa Standartları Yönergesi'nin bu hükümleri ülkelere yükseköğretim alanında izlenecek genel politikaları vermekte; ülkelerin ve yükseköğretim kurumlarını araştırma ve yönetim gibi kendilerinin diğer faaliyetlerinin kalitesini sağlamak ve ar-

3 Bologna toplantısından sonra toplantılar genel olarak 2 yılda bir Prag (2001), Berlin (2003), Bergen (2005), Londra (2007), Leuven (2009), Budapeşte / Viyana (2010), Bükreş (2012) gibi Avrupa'nın farklı ülke başkentlerinde yapılmıştır. Gelecek toplantı ise 18-20 Kasım 2020 tarihinde İtalya'nın başkenti Roma'da yapılacaktır.

4 Toplantıda pek çok bildiri sunulmuş, tartışılmış ve Bologna süresine yeni standartlar getirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.<http://www.ehea.info/page-ministerial-conference-paris-2018>.

5 Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) (2015). Brussels, Belgium. "ESG'nin Türkçe versiyonu, İngilizce orijinalinden yapılan gayri resmi çeviridir.

tırmak için politika ve süreçlere sahip olmalarını da öngörmektedir. Ancak, yönergede yer alan önemli bir düzenlemede ise “...Öğretim şekli veya hizmetin sunum yerine bakılmaksızın *Avrupa Yükseköğrenim Alanı (AYA)* içerisinde sunulan tüm yükseköğrenimde ASY/ESG’ye başvurulur...” denilmektedir.

ASY/ ESG’nin amaçları şöyle belirlenmektedir:

- “*Avrupa düzeyinde, ulusal düzeyde ve kurumsal düzeydeki öğrenme ve öğretmede kalite güvence sistemleri için ortak bir çerçeve oluşturur.*
- *Avrupa yükseköğrenim alanında yükseköğrenimin kalitesinin sağlanmasına ve iyileştirilmesine olanak sağlar.*
- *Karşılıklı güveni destekler ve böylelikle ulusal sınırların dışında ve içerisinde hareketlilik ve tanınmayı kolaylaştırır.*
- *AYA/ESG içerisinde kalite güvencesi hakkında veri sağlar. Bu amaçlar, farklı kurumlar, yetkili kuruluşlar ve ülkeler tarafından farklı şekillerde uygulanan ve kullanılan ASY için bir çerçeve sağlar.*
- *AYA, bölgedeki siyasi sistemlerin, eğitim sistemlerinin, sosyo-kültürel ve eğitim geleneklerinin, dillerin, arzu ve beklentilerinin çeşitliliği ile karakterize edilmiştir. Bu da, yükseköğrenimde kaliteye ve kalite güvencesine tek bir yekpare yaklaşımı uygunsuz hale getirir.*
- *Bütün standartların geniş bir şekilde kabulü, Avrupa’da kalite güvencesinin ortak anlayışını oluşturmanın ön koşuludur. Bu nedenlerden dolayı, ASY’nin her türlü sunum biçimine uygulanabilir olması gereğinden ötürü, makul düzeyde genel seviyede olmalıdır.*
- *ASY, Avrupa düzeyinde, kalite güvencesi ajanslarının ve faaliyetlerinin değerlemeye tabi tutulduğu kriterler sağlar.*
- *Avrupa Yükseköğrenim Alanındaki kalite güvencesi ajanslarının aynı ilkeler setine bağlı kalmalarını ve süreçler ile prosedürlerin kendi bağlamlarının gerekliliklerine ve amaçlarına uygun modellenmelerini sağlar...” (ESG, 2015).*

1.3. Avrupa’da Çatı Örgütleri

Avrupa’da yükseköğretimde sık sık yapılan bu toplantılarda öğrenci odaklı eğitim kaliteli eğitim ve bunun sürdürülebilir olması ile standartlar geliştirilirken, ülke yükseköğretim kurumlarında yapılan bu eğitimin

kalitesinin ölçülmesi yanında güvencesinin olmasını sağlama yolları da aranmaya başlandı. Daha önceleri her kurumun kendi iç denetimlerinin yeterli olmadığı Bologna sürecini uygun eğitim yapılıp yapılmadığı konusuna da çözümler üretildi. Bu konuda Avrupa’da ilk ortaya çıkan sivil toplum örgütü ENQA (European National Quality Assurance) adlı kuruluş oldu. Daha sonraları bu çatı akreditasyon örgütünün yanında merkezi Avrupa ülkeleri dışındaki akreditasyon kuruluşlarının içerisinde yer aldığı bölgesel kuruluşlar da kuruldu.⁶

2. TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNDE KALİTE VE AKREDİTASYON ÇALIŞMALARI

Avrupa Konseyi ülkeleri arasında bu gelişmeler olurken, ABD’de daha önceleri çalışmalara başlayan kalite kuruluşları, ABD dışında da üniversite programlarına akreditasyon verme çalışmalarına başlamıştı. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu konunun öncü kuruluşu ABET idi.

2.1. İlk Akreditasyon Çalışmaları Türkiye’de akreditasyon olgusunu ABET’e başvurarak ilk başlatan üniversite, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’dir (ODTÜ). Amerikan sistemine göre kurulan ODTÜ, 2000 yılında program akreditasyonu için ABET’e başvurmuş, onu Boğaziçi Üniversitesi ile Türkiye’nin ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi izlemiştir. Devlet üniversitelerinin uluslararası akreditasyon kuruluşu olarak ABET’e başvurmalarının en önemli nedeni, üniversite diplomalarının uluslararası geçerliliğinin onaylanması; uluslararası prestijli üniversite olarak tescil edilmesinin sağlanması iken, vakıf üniversitelerindeki kaygı ise “uluslararasılaşma” yanında “pazardan pay alma” olarak nitelenebilir.

Bu arada Türkiye’de ilk ulusal akreditasyon kuruluşu çalışmaları da, ABET’in etkisiyle mühendislik alanında oldu. 2004 yılında MÜDEK adı altında mühendislik eğitimi veren yükseköğretim programlarının akreditasyonu yapan bir sivil örgüt (dernek) kuruldu. MÜDEK’in kurulmasının, Türkiye’deki akreditasyon olgu ve sürecinin başlamasına ve giderek yaygınlaşmasına etkisi çok büyük olmuştur. Herhangi bir otorite tarafından tanınmadan mühendislik eğitimi veren fakülte dekanlarının ve sektörün bir araya gelerek oluşturdukları bu kuruluş, Türkiye’de mühendislikle ilgili ilk akreditasyon çalışmalarını 2004 yılından itibaren yapmaya başlamış, ancak dernek statüsüne 2007 yılında gelmiştir (www.mudek.org.tr/tr/). Bu kuruluşu 2009 yılında kurulan FEDEK (Fen, Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları De-

6 Bu kuruluşlardan biri olan CEENQA (Central and East European Countries) Merkezi Doğu Avrupa Ülke akreditasyon ajanslarının üye olduğu bir kalite güvence kuruluşudur ve ENQA’nın üyesidir.

ğerlendirme ve Akreditasyon Derneği) (<http://www.fedek.org.tr/>) ve 2010 yılında kurulan iki akreditasyon derneği TEPCAT (Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) (<http://tepcad.org.tr/>) ve VEDEK (Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) (<http://vedek.org.tr/>) kurulması ve akreditasyon faaliyetlerine başlaması izlemiştir.

Bologna Süreci'nde kabul edilen ilkeler doğrultusunda, tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de yükseköğretimde verilen eğitim ve öğretimin ders programlarına nasıl yansıtacağı; ne gibi öğrenim çıktılarının olacağı; vizyon, misyon gibi kavramların ışığında yeniden düzenlemesi ile ilgili çalışmalara başlandı. Bu konunun en somut olgusu ise ulusal kredi sistemi yanında "Avrupa Kredi Transfer Sistemi"nin (AKTS) / "European Credit Transfer System" (ECTS) kabul edilmesidir. Dört yıllık lisans programları mezuniyeti için 240 AKTS olarak kabul edilen bu sistemin tam olarak uygulanması için bir 10 yıl beklemek gerekmiştir.

2.2. YÖK'ün Akreditasyonla İlgili Faaliyetleri

YÖK'ün (Yükseköğretim Kurulu) yükseköğretim kurumlarında kalite konusuyla doğrudan ilgilenmesi 2000'li yıllarında başına, Türkiye'nin yükseköğretimde Bologna sürecindeki standartları benimsemesine kadar uzanır. O zamana kadar üniversitelerdeki denetim faaliyetlerinin ruhunda kalite denetiminin yapılması saklı ise de bu denetimler genel olarak, yükseköğretim kurumlarının genel işleyişi, YÖK'ün koyduğu kurallara uygunluğuyla sınırlı olarak yapılmaktaydı. Bu tür bir denetimin kapsamı zaman içerisinde biraz daha genişletilerek ve değiştirilerek günümüzde de sürdürülmektedir. Bir anlamda denetim ve adı konulmasa da 'kalite değerlendirmesi'nin birlikte yürütüldüğü söylenebilir. Ancak, bu denetleme işi, bilindiği gibi, üniversitenin genelinde yapılmakta, fakülte programlarına inmemekteydi. Bu durum günümüzde de, biraz değişmekle birlikte, aynen sürdürülmektedir. YÖK tarafından yapılan denetimler üniversitelerin idari, mali ve öğrenci işleriyle bir bütün olarak ele alınarak incelenmekte idi. Günümüzde bu uygulama -kapsamı biraz daha genişletilerek- her yıl yapılmaktadır. Kuşkusuz bu denetimlerin içinde "eğitim kalitesi" de aranmakta ise de, ayrıntılı olarak her fakülteye, her bölüme inen bir program denetlemesi ya da değerlendirmesi yapılmamaktaydı. YÖK denetçileri, sınırlı denetim süreleri içerisinde kurumların gönderdikleri raporları inceleyerek ve üniversitelere yaptıkları 4-5 günlük saha ziyaretleri ile belirlenen kriterler çerçevesinde üniversitelerin genel durumunu

denetliyorlardı.

YÖK'ün Türk üniversitelerinin kalite konusunda ve program bazında değerlendirilmesiyle ilgili faaliyetlerinde birkaç etmen rol oynamıştır. Bunlardan ilki ve en önemlisi 1996 yılından başlayarak o zamana kadar tek vakıf üniversitesi olan **Bilkent Üniversitesi**'nin yanında başka vakıf üniversitelerinin kurulmasına izin verilmesidir. Benzer durum, 2002 yılından sonra AK Parti hükümetinin iktidara gelmesiyle, devlet üniversitelerinin sayısının hızla çoğalmasındır. Hükümet politikası olarak, üniversiteye giremeyen 1 milyona yakın öğrencinin üniversite kapılarında yığılmasını azaltmak ve eritmek için neredeyse her ile bir üniversite, her ilçeye bu üniversitelerin bir fakültesi ya da 2 yıllık Meslek Yüksekokulu açılması politikası sonucu hem devlet hem vakıf üniversitelerinin sayısı hızla artmıştır. Bu durum ise doğal olarak ortaya kalite sorununu çıkarmıştır. Çünkü açılan devlet ve vakıf üniversitelerinin pek çoğu gerekli altyapı donanımı olmadan, özellikle yeterli akademik elemanı olmadan, YÖK'ün koyduğu bölüm açmak için en az doktoralı üç öğretim üyesi koşulunu yerine getiren yeni bölümler, dolayısıyla fakülteler açılmaya başlanmıştır. Üniversite kapılarında yığılan öğrencilere üniversitelere girme fırsatı doğmuş; üniversitelere girmek için bekleyen lise mezunu genç sayısı hızla erimiştir.

Bu yeni durumun en önemli sonucu da yükseköğretimde kalite sorununun ortaya çıkması olmuştur. Gerek altyapı ve donanım eksikliği, gerekse ders verecek hocaların niteliksel ve niceliksel yetersizlikleri, yükseköğretimde hem kurumsal hem de program bazında kalite konusunu gündeme getirmiştir.

Yükseköğretimin en üst yetkilisi olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 2002 yılından başlayarak konuya eğilmeye başlamıştır. Bu arada Bologna Süreci'nin devletler ve YÖK tarafından kabul edilmesi de ulusal standartların Avrupa standartlarına uyması zorunluluğu, kalite konusunu daha güncel hale getirmiş; hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde kaliteyle ilgili yeni düzenlemelere gidilmesini zorunlu kılmıştır.

YÖK'ün yükseköğretimde kalite konusundaki ilk girişimi, 2002 yılında çıkardığı "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" ile oldu.

Bu yönetmelikle YÖK, bünyesinde kalite ile ilgili bir birim oluşturularak, yükseköğretimde kalite ile ilgili çalışmaları başlattı; Yönetmeliğe dayanılarak "Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu" (YÖDEK) kuruldu. Ancak "kalite" konusu bu ilk çalışmalarda çok etkili olarak

varlık gösteremedi... Yönetmelik 2006 yılında değiştirilerek yetkiler daha genişletildi (<http://www.yok.gov.tr/yodek>).

Bu değişikliklerden sonra yükseköğretimde kalite konusu ile ilgili çalışmalara hız verildi; konu bir yandan üniversitelerde anlatılırken, benimsetilmeye çalışılırken, diğer yandan uluslararasılaşma kapsamında Avrupa'da kalite güvencesi konusuyula oluşturulan çatı örgüt ENQA (European National Quality Assurance) üyeliği için başvuru yapıldı ve 2007 yılında Türkiye "Gözlemci Üye" (Associate Status) olarak kabul edildi.

Tüm bu gelişmelerin merkezinde birbirine bağlı bir olay vardı; Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme çalışmaları ve buna bağlı olarak Türkiye'deki yükseköğretimde kalite konusunun gündeme gelmesi ve bu bağlamda İtalya'nın Bologna kentinde kabul edilen yükseköğretim ilkelerinin Türk yükseköğretim sistemine uyumlanması...

Bu konuda YÖK'ün üniversiteleri ikna etmesi, uygulamaya yöneltmesi zaman aldı. Bazı üniversiteler bu sistemi kabul edip uygularken –Sakarya Üniversitesi bunlardan biridir- özellikle klasikleşmiş yılların üniversiteleri ise Bologna süreci ile getirilmek istenen sisteme hemen uyum sağlayamadılar. Bologna süreci YÖK'ün bu konuda gösterdiği sıkı bir çalışma süreciyle 2013 yılında yaşama geçirildi.

Bologna ilkeleri, öğrenci odaklı olarak kabul edilmişti. Yükseköğretimde derslerin düzenlenmesine, öğrenim çıktıklarına, derslere verilen kredilere kadar pek çok hususu yeniden düzenlediğinden, Türk yükseköğretimini yürüten üniversitelerin bu sistemi içselleştirerek, tüm ilkeleriyle uygulamaları uzun zaman aldı. Örneğin ulusal kredi sistemi yerine kabul edilen Avrupa Kredi Sistemi/AKTS'ye (European Credit Transfer System/ECTS) göre ders yüklerinin yeniden hesaplanması, öğrenim çıktıklarının misyon ve vizyon ile uyumlu olması gibi kurallara uyum kolay olmadı.⁷

2.3. Yükseköğretim Kalite ve Akreditasyon Kurulu'nun (YÖKAK) Kurulması

YÖK tarafından Bologna kriterleri üniversitelere yaygınlaştırılırken, bu süreçte eleştirilen AYS/ESG standartları giderek üniversiteler tarafından benimsenmeye başlandı. Diğer yandan YÖK içerisinde, üniversitelerde iyileştirmeye yönelik bu çalışmaların

denetlenmesi ya da değerlendirilmesini yapacak özerk bir birimin oluşturulmasına da hız verildi. O zamana kadar YÖK tarafından 2007'de çıkarılan yönetmeliğe göre çalışan YÖDEK (Yükseköğretim Kalite Kurulu) sınırlı sayıda başlayan ve gelişen program akreditasyon işleriyle de görevlendirilmişti. Mühendislik bilimleri eğitimi programlarının akreditasyonu ile uğraşan MÜDEK'in başlattığı ve bir süre tek akreditasyon kuruluşu yanında FEDEK (Fen ve Edebiyat Eğitimi Akreditasyon Kurulu), VEDEK (Veteriner Eğitim Akreditasyon Kurulu) gibi kuruluşlar YÖK'ten program akreditasyon yapmak üzere tescil belgesi alarak kendilerine başvuran programların akreditasyonunu yapmaya başladılar. 2015 yılına gelindiğinde YÖK tarafından tanınan, tescil belgesi verilen sivil toplum örgütlerinin sayısı da 7'e yükselmisti.⁸

2015 yılı Temmuz ayında YÖK, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma sürecindeki çalışmalar kapsamında yeni bir adım atarak "**Yükseköğretim Kalite ve Akreditasyon Kurulu**"nun (YÖKAK) kurulmasını sağlayan bir yönetmelik çıkardı. 20 üyeden oluşan Kurul, o güne kadar yapılan tüm yükseköğretim kurumlarının hem kurumsal hem de programlar/bölümler bazında kalite konusunu değerlendirmekle görevlendirilmiş ve yetkilendirilmişti. Bu yönetmelikle getirilen önemli değişikliklerden biri yükseköğretimde kalite konusunu hem kurumsal hem de program bazında öngörmesiydi. Yönetmeliğin ilgili maddesinde akreditasyon şöyle tanımlanıyordu:

"Fakülte/yüksekokul/enstitü gibi bir yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal veya uluslararası düzeyde kalite, verimlilik, etkinlik gibi belirli performans standartlarına sahip olduğunun kanıtlanmasıdır." (2015 Yönetmelik tanımı)

YÖKAK kısa bir süre bu yapı içerisinde çalıştıktan sonra 18 Haziran 2017 tarihinde çıkarılan bir torba yasanın 35. maddesi ile mali özerkliği olan bağımsız bir kuruluş olarak YÖK'ten ayrıldı. YÖK'ten ayrılan "**Yükseköğretim Kalite ve Akreditasyon Kurulu**" (YÖKAK) o zamana kadar çalışmakta olan dış değerlendirme akreditasyon kuruluşlarını bünyesinde topladı. 23 Kasım 2017 tarihinde çıkarılan Yönetmelikle YÖKAK'ın yapısı yeniden düzenlendi. 20 olan Kurul'un yeni yapısı 13 üyeden oluşturuldu.

⁷ AKTS'nin anlamı, öğrencinin bir dersi dinleme ve çalışma olarak kaç saat ayırması gerektiği temeline dayanıyordu. Örneğin bir öğrencinin 5 AKTS'li bir ders için ders dinlemesi+çalışması için harcaması gereken saat $24 \times 5 = 120$ saat olarak hesaplanması gerekiyordu...

⁸ YÖK tarafından program akreditasyonu yapmak üzere yetkilendirilen kuruluşlar şunlardır. MÜDEK (Mühendislik Bilimleri Programları), FEDEK (Fen - Edebiyat Programları), VEDEK (Veterinerlik Programları), TEBDAD (Tıp Programları), ECZAKDER (Eczacılık Programları), HEPDAT (Hemşirelik Programları), MİAK (Mimarlık Programları), TPD (Psikoloji Programları).

Kurul üyelerinin temsil ettiği kurum ve kuruluşlar şöyledir:

“MADDE 5. 1) Yükseköğretim Kalite Kurulu;

- a) Yükseköğretim Kurulu Genel Kurulu tarafından seçilen üç,
- b) Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen üç,
- c) Millî Eğitim Bakanlığı tarafından seçilen bir,
- ç) Mesleki Yeterlilik Kurumunu temsilen bir,
- d) Türk Akreditasyon Kurumunu temsilen bir,
- e) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu temsilen bir,
- f) Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığını temsilen bir,
- g) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini temsilen bir,
- ğ) Öğrenci temsilcisi (<https://yokak.gov.tr/mevzuat/ilgili-mevzuat>)

Önemli görev ve yetkiler üstlenen Kurul üyelerinin temsil ettiği kurumların 6'sı akademik, 5'i devlet kurumu, biri sivil toplum örgütü, 1 üye de öğrenci temsilcisidir.

2.4. YÖKAK Dönemi

YÖK'ten ayrılarak bağımsız, özerk bir yapıya kavuşan YÖKAK, hızla kadrosunu oluşturarak kalite konusunda çok önemli adımlar attı. Yönetmelik gereği YÖKAK'ın üniversitelerde iki türlü kalite değerlendirme yetkisi vardır:

• **Kurumsal dış değerlendirme:** 5 yıl içerisinde zorunlu olarak tüm üniversitelere yapılan dış değerlendirme faaliyetleri. Bu değerlendirmeler, YÖKAK'ın, eğitici olarak yetiştirdiği üniversite öğretim üyeleri tarafından yapılmaktadır.

• **Program değerlendirmesi:** YÖKAK tarafından yetkilendirilmiş sivil toplum örgütü (dernek statüsün-

de) akreditasyon kuruluşları tarafından bölüm/program değerlendirme faaliyetleri.

Burada kısa bir açıklama yapmakta yarar vardır. Kurumsal Dış Değerlendirme zorunlu iken, program akreditasyonu zorunlu olmayıp, isteğe bağlıdır.

YÖKAK, Türkiye ve KKTC'deki üniversiteleri hem kurumsal doğrudan kendisi, hem de program bazında akreditasyon kuruluşları aracılığıyla değerlendirmeye başladı. Kurumsal dış değerlendirmeler, YÖKAK tarafından eğitimleri yapılan ve yeterlik belgesi alan genelde akademisyen değerlendiriciler tarafından yapılmaktadır. Burada işleyiş, kurum özdeğerlendirme raporlarını (KİDR) hazırlayan üniversiteler YÖKAK'a belgelerle birlikte göndermekte; daha sonra YÖKAK değerlendiricileri aracılığıyla saha ziyaretlerini yaparak özdeğerlendirme raporlarında (KİDR) belirtilen hususları yerinde değerlendirmektedir.⁹

YÖKAK'ın akreditasyon kuruluşları aracılığıyla yaptığı program akreditasyonu ile ilgili faaliyetlerinde de kısa süre içerisinde önemli gelişmeler oldu. YÖKAK kurulmadan önce 7 olan akreditasyon kuruluşları sayısı, YÖKAK'ın 30 Ocak 2018 yılında yapılan ilk toplantısında 4 yeni akreditasyon kuruluşuna belge verilmesiyle 11'e yükseldi.¹⁰ Bu kuruluşlardan biri de Türkiye'de ve KKTC'de iletişim eğitimi ile ilgili program akreditasyon yapmaya yetkili kuruluş olarak İLAD'dır. YÖKAK, başvuru yapan 4 kuruluşa daha akreditasyon yetki belgesi vererek program akreditasyonu yapan kuruluş sayısını 15'e çıkarttı.¹¹

3. İLETİŞİM EĞİTİMİNDE AKREDİTASYONLA İLGİLİ ÇALIŞMALAR

3.1. Hazırlık Çalışmaları

Akreditasyon kuruluşlarının kurulması ve yetki belgesi almasına kadar geçen süreçte, sivil toplum örgütlerinin yapması gereken, sorumluluk üstlenmesi gereken pek çok iş vardır; emek ister, zaman ister, özveri ister. Bundan ötürü de iletişim eğitimiyle ilgili bir sivil toplum örgütü olan İLAD'ın (İletişim Araştırmaları Derneği) bu süreçte nasıl hazırlık yaptığıyla ilgili olarak, tarihe not düşmek amacıyla, yapılan çalışmaları özetle belirtmekte yarar vardır.

9 YÖKAK günümüze kadar (Haziran 2020) 165 üniversiteden 100'den fazlasının kurumsal değerlendirmesini yaptı. 2020 yılı içerisinde ise geri kalan devlet ve vakıf üniversitelerinin kurumsal değerlendirmesini yaparak ilk değerlendirme turunu tamamlama planlamasını yapmış, ancak tüm dünyada ve bu arada Türkiye'de de patlak veren Covid-19 virüs pandemisi nedeniyle, saha ziyaretlerini ertelemek durumunda kalmıştır.

10 Yeni akreditasyon kuruluşları İLAD (İletişim Araştırmaları derneği)'in yanında, EPDAD (Eğitim Programları), SABAK (Sağlık Bilimleri Programları), TURADAK (Turizm Programları).

11 2020 Haziran ayı itibarıyla program akreditasyonu yapma tescil belgesi alan kuruluşlar için bkz. <https://yokak.gov.tr/akreditasyon-kuruluslari/tescil-suresi-devam-edenler>.

İLAD, bir Sivil Toplum Örgütü olarak 1989 yılında kurulmuş bir meslek örgütüdür.¹² İLAD iletişim eğitimiyle ilgili akreditasyon çalışmalarına 2015 yılı bahar aylarında başladı. Bu konuda deneyimi bulunan kurum ve kuruluşlardan bilgi aldı; sürecin nasıl çalıştığı, neler yapılması gerektiği konusunda hazırlık çalışmaları yaptı.¹³ Bu çalışmaların en önemli boyutu ise yapılan çalışmaların içerisinde İLDEK'in (İletişim Dekanları Konseyi) bulunması oldu. İLDEK'in yaptığı 24. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlar Konsey toplantısında ilk kez konu gündeme geldi ve iletişime özgü ölçütlerin oluşturulması amacıyla bir hazırlık komisyonu kuruldu.¹⁴ 25. İstanbul Üniversitesi ve 26. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İLDEK toplantılarında, Hazırlık Komisyonunun hazırladığı akreditasyonda kullanılacak iletişim eğitimine ilişkin özgün ölçütler tartışıldı.

3.2. Program Ölçütleri ve Akreditasyon Süreci

Hazırlık çalışmaları kapsamında ilk yapılması gereken en önemli işlerden biri, İLAD'ın tüzüğünün değiştirilmesi oldu. 2015 Haziran ayında yapılan olağanüstü Genel Kurul toplantısında, Dernek Tüzüğüne İLAD'ın "akreditasyon yapma" yetkisi ilave edildi.

Sonraki aşmalarda iki önemli yönetmelik çıkarıldı. İlki, "Çalışma Yönetmeliği", diğeri ise iktisadi bir işletme kurulmasıyla ilgili "Bütçe ve Mali İşler Yönetmeliği" idi. Bu iki yönetmelikten sonra 12 tane yönerge ile iletişim alanının ve programlarının çıktıları hazırlandı. Tüm yönetmelik ve yönergelerin hazırlanmasında rehber olarak, bu işe yıllarını vermiş MÜDEK'in çalışmalarından ve danışmanlıklarından yararlandı. Bu arada farklı üniversite iletişim fakülteleri akademisyenlerinin oluşturduğu hazırlık komisyonu ise önce genel iletişim alan ölçütlerini ve çıktılarını belirledi. Bu hazırlıkta kaynak olarak AYS/ESG'nün kurallarından yararlandı. Kuşkusuz asıl yapılması gereken ise iletişim alanında eğitim veren fakültelerin programlarına özgü program ölçütlerinin hazırlanması oldu. Bu konuda ilk olarak 7 bölüm/program türü seçildi. Bunlar iletişim eğitiminin 4 yıllık olarak başladığı Ankara Üniversitesi, o zamanki

adı ile Basın Yayın Yüksekokulu'nda var olan ve halen de hem o fakültede ve hem de daha sonra kurulan devlet ve vakıf iletişim fakültelerinde yaygın olarak bulunan bölümlerdi: "Gazetecilik ve Habercilik", "Görsel İletişim Tasarımı" "Halkla İlişkiler ve Tanıtım", "İletişim Bilimleri", "Radyo Televizyon Sinema", "Reklamcılık" ve "Yeni Medya ve Dijital Medya" bölümleri/programları idi.

3.3. YÖKAK'tan İLAD'a Akreditasyon Tescil Yetkisinin Verilmesi

İLAD'ın, akreditasyon tescil belgesi alması için dosyasını hazırlayarak yeni kurulan YÖK'e sunması 14 Şubat 2017 tarihinde oldu. YÖKAK'tan tescil belgesini alması ise, YÖKAK'ın yapılanması ile ilgili Yasa ve Yönetmeliklerin çıkarılması nedeni ile neredeyse 1 yıl sonra, 30 Ocak 2018 tarihinde gerçekleşti. Bir anlamda YÖKAK'ın bağımsız bir kuruluş olarak kurulmasından sonraki ilk toplantısında akreditasyon yetki belgesi verdiği 4 kuruluştan biri İLAD oldu.

4. İLAD'IN AKREDİTASYON İLE İLGİLİ ÇALIŞTAYLARI

İLAD, akreditasyon tescil belgesi için YÖK \YÖKAK'a dosya hazırlarken ve tescil belgesini verilmesini beklerken, bir yandan da değerlendirici ve kurum bilgilendirme çalışmaları düzenledi.

Değerlendirici Çalışmaları; İLAD, iletişim eğitimi akreditasyonunda görev alacak değerlendiricilerin eğitimi ile ilgili çalıştaylar düzenleyerek değerlendirici havuzunu oluşturma faaliyetlerinde bulundu. Çünkü akreditasyon konusunda değerlendirici olabilmek için değerlendirici çalıştaylarının yapılması ve değerlendiricilerin "değerlendirici sertifikası" alması zorunluluğu bulunmaktadır. Çoğunluğu akademisyen olan bu katılımcılar için İLAD tarafından bugüne kadar bir tam gün süren 9 tane değerlendirici çalıştay yapıldı.¹⁵ **Kurum Bilgilendirme Çalışmaları;** İLAD, değerlendirici çalıştayları yanında program akreditasyonu konusunda bilgilendirme isteyen kurumlara da "kurum bilgilendirme çalışmaları" düzenledi. Günümüze kadar İLAD tarafından 2'si iletişim fakül-

12 İLAD, 1989 yılında gazeteci, yazar, iletişim duayeni Dr. Hıfzı Topuz başkanlığında, aralarında bu makalenin yazarının da bulunduğu, zamanın gazetecileri ve iletişimci akademisyenlerden oluşan bir grup tarafından kurulmuş bir meslek örgütüdür.

13 Bu bağlamda akreditasyon kuruluş olarak ilk olarak MÜDEK ile görüşüldü. MÜDEK başkanı Doç. Dr. Erbil Payzın'dan sık sık görüşler alındı. FEDEK Başkanı Prof. Şermin Örnektekin ile görüşüldü. Sakarya Üniversitesi eski Rektörü o zaman Bilgi Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Mehmet Durman ile ve daha sonra da Sakarya Üniversitesi'ne ziyaret yapılarak Rektör Prof. Dr. Muzaffer Elmas (daha sonra YÖKAK başkanı) ile görüşüldü.

14 Bu hazırlık komisyonu farklı üniversitelerden şu akademisyenlerden oluşmaktaydı; Prof. Dr. Aysel Aziz (İst. Yeni Yüzyıl Üniv.), Prof. Dr. Hülya Yenğin (İst. Aydın Üniv.), Prof. Ruken Öztürk (Ank. Üniv.), Prof. Dr. Sacide Vural (Yeni Yüzyıl Üniv.), Nilüfer Sezer (İstanbul Üniv.), Prof. Dr. Nezhir Orhon (Anadolu Üniv.) Doç. Dr. Berrin Yanıkkaya (Yeditepe Üniv.), Yrd. Doç. Nalan Büker (Işık Üniv.), Yrd. Doç. Dr. Müge Demir (Beykent Üniv.), Yrd. Doç. Dr. Diğdem Sezer (İst. Üniv.)

15 Bu çalıştaylardan biri KKTC'de Gazi Mağusa'da Doğu Akdeniz Üniversitesinin ev sahipliğinde yapıldı.

terleri dekanları ya da temsilcilerini katıldığı 3 toplantı olmak üzere 6 kurum bilgilendirme çalışmayı yaptı.¹⁶ Her iki tür çalıştay sonunda katılımcılara, katılımcı sertifikaları verildi.¹⁷

1.1. İletişim Eğitimi Akreditasyon Faaliyetlerinin Başlaması

İLAD, ilk akreditasyon faaliyetlerine, yetki belgesini alır almaz, (2018) yılında başladı. Tüm iletişim fakültelerine duyurular yapıldı. İlk başvuru sayısı 31 idi, ancak bunların bir kısmının kıstasları akreditasyonun genel ölçütlerine biçimsel olarak uymadığı için İLAD tarafından kabul edilmezken, bir kısmı ise özdeğerlendirme raporunun hazırlanmasındaki zorluklar nedeniyle kendileri çekildiler ve saha ziyaretleri ile değerlendirmesi tamamlanan program sayısı 14 olarak kaldı. Burada bir parantez açarak, daha yeni kurulmuş bir akreditasyon kuruluşuna gösterilen bu ilgi, akreditasyon konusunda bu tür ihtiyacın doğduğunu göstermesi açısından önemli olduğunu belirtmek gerekiyor.¹⁸

İkinci yıl (2019) ise 15 programın akreditasyonu yapıldı. 2020 yılında ise başvuru sayısı 24 oldu, ancak Covid-19 Virüs pandemisi nedeniyle eğitimin uzaktan eğitime dönüşmesi, üniversitelerde yüz yüze çalışmaların kısıtlanması özdeğerlendirme raporunun hazırlanmasını zorlaştırması gibi nedenlerle bu sayı 16 olarak devam etmektedir.

4.2. Akreditasyon Süreci

Yükseköğretimde sürdürülebilir kalite sürecinin önemli bir kısmı Program Akreditasyonu ile ilgilidir.

Yukarıda tanımı verilen akreditasyon sürecinin amaçları şöyle özetlenebilir:

- ✓ Eğitim-öğretimin niteliğinin artırılması ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirilmesi;
- ✓ Eğitim-öğretimin niteliğinin güvence altına alınması;
- ✓ Bu güvencenin yükseköğretimin hizmet sunduğu kesimlere; tüm iç ve dış tüm paydaşlara (öğrencilere, ailelere, ilgili sektöre ve diğer tüm paydaşlara) eğitim-öğretimin kalitesinin belirli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesi

Program akreditasyonu iki aşamalı bir süreçtir:

• **Eğitim kurumlarının özdeğerlendirmesi;** Yükseköğretim kurumunun kendi kendini dönemsel olarak değerlendirmesi; akreditasyon kuruluşlarının hazırladıkları özdeğerlendirme kılavuzuna göre kanıt belgeleriyle rapor hazırlamaları.

• **Akreditasyon kuruluşlarının değerlendirilmesi;** Akreditasyon için başvuran programın, Yükseköğretim Kalite Kurulu'ndan «Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi» alan akreditasyon kuruluşlarının değerlendiricileri tarafından önce kurum tarafından hazırlanmış olan Özdeğerlendirme Raporu üzerinden, daha sonra ise saha ziyareti ile değerlendirilmesi.

Başvuru için önemli koşul, o programın/ bölümün mezun vermiş olmasıdır. Bir başka deyişle iletişim eğitimi program akreditasyonu için bu süre, o programın eğitimde 5. yılında olması gerekir.

4.3. Akreditasyon Sürecinin İşlemesi

Akreditasyon süreci, zaman alan oldukça uzun bir süreçtir ve birkaç aşamalıdır.

• Süreç, yükseköğretime bağlı iletişim eğitimiyle ilgili bir programın, İLAD'a başvurmasıyla başlar.

• İLAD, genel kurallara uygun olan programların başvurularını kabul eder ve kendilerine hazırlamaları gereken özdeğerlendirme raporunu ve karşılımları gereken iletişim alan ölçütleri ile o programa özgü iletişim ölçütleri ve çıktılarını gönderir. Bu raporun hazırlanması için 3 – 4 aylık bir süre verilir.

• Verilen bu süre içerisinde fakülte ve program Özdeğerlendirme Raporunu hazırlayarak İLAD'a gönderir. İLAD raporları ön değerlendirme için İLEDAK (İletişim Eğitimi Değerlendirme Kurulu)'na gönderir. Bu aşamadan sonra gerek rapor üzerinde değerlendirme ve gerekse alanda yapılacak değerlendirmeleri İLEDAK yürütür.¹⁹

• İLEDAK ön değerlendirmesini, biçimsel olarak ve belgelerin tam olup olmadığı yönünden yapar. Eksik hususlar varsa, başvuran program yetkililerinden tamamlanmasını ister.

16 Kurum bilgilendirme Çalıştaylarından biri, KKTC'de Lefke Avrupa Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Lefke'de yapıldı.

17 Çalıştay faaliyetleri bu makalenin yazarı olan Prof. Dr. Aysel Aziz (eğitici ve kurum çalıştayları) ile Prof. Sacide Vural (eğitim çalıştayları) ve Prof. Dr. Süleyman İrvan (kurum çalıştayları) tarafından yapıldı. Çalıştaylarla ilgili geniş bilgi için bkz. <http://iledak.ilad.org.tr/calistaylar/degerlendirici-egitimi-calistaylari> ve <http://iledak.ilad.org.tr/calistaylar/kurum-egitimi-calistaylari>.

18 Akreditasyona ilk başvuran üniversiteler ve fakülteler şunlardır: Ankara Üniv., Sakarya Üniv. İst. Aydın Üniv., Beykent Üniv., Bahçeşehir Üniv., KKTC'den Uluslararası Kıbrıs Üniv. ve Lefke Avrupa Üniv. iletişim fakülteleri.

19 İLEDAK'ın yapısı şöyledir: 5 iletişim alanında uzman akademisyen, 4 iletişim alanıyla ilgili sektör temsilcisi (TGC, RATEM, TÜHİD ve KAL-DER temsilcisi). Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://iledak.ilad.org.tr/>

• Özdeğerlendirme raporlarının ön değerlendirmesinden sonra İLEDAK her program için değerlendirici ekibi kurar. Değerlendirme ekibi her program için bir başkan, bir eş başkan ve iki program değerlendiriciden oluşur. Bu aşamadan sonra sorumluluk ekip başkanındadır; ekip çalışmalarını o yürütür.

• Değerlendirme ekibine özdeğerlendirme raporları gönderilir ve kendilerinin bu raporları İLAD ölçütlerine uyup uymadığının incelenmesi istenir. Eksik belge varsa başvuran programdan, ekip başkanı aracılığıyla istenir.

• Sahaziyareti; sahaziaretinin amacı, özdeğerlendirme raporunda belirtilen hususların yerinde görülmesi; ilgili paydaşlarla konuşulmasıdır.

• Ekip başkanı ve Fakülte/Program yetkilileriyle görüşmeyle belirlenen tarihte saha ziyareti yapılır. Saha ziyareti, ekip başkanının planlamasıyla, genel olarak 3 gün (Pazar-Pazartesi –Salı) içerisinde gerçekleştirilir.²⁰

Saha ziyaretinde;

- ✓ Alt yapı ve program olanakları incelenir, görülür.
- ✓ İç paydaşlarla (yöneticiler, idari birim yetkilileri, o programın akademisyen ve öğrencileri) görüşülür.
- ✓ Dış paydaşlarla (mezun, sektör vb.) görüşme yapılır
- ✓ Saha ziyareti bitiminde ekip tarafından hazırlanan rapor, rektörün başkanlığında ilgili yönetici ve akademisyenlerin katıldığı bir toplantıyla ekip başkanı ve değerlendiricileri tarafından okunur ve çıkış bildirimi ilgililere teslim edilir.

Değerlendirme raporlarında değerlendiriciler tarafından o program için saptanan, gözlemlenen hususlar olumlu ve yetersiz yönleriyle ve gerekçeleriyle belirtilir. Raporlar kesin olmayıp, buna karşı haklı gerekçeleri olması durumunda belli bir süre içerisinde ekip başkanına itiraz yapılabilir.

Ekip başkanı, programla ilgili değerlendirme raporunu kesinleştirdikten sonra kendi kanaatini belirten kararı da kapsayan raporunu daha sonra akreditasyon işlemlerinden sorumlu kuruluş olan İLEDAK'a (İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu) gönderir. Bu kararlar 3 türde olabilir: 5 yıl akreditasyon, 2 yıl (koşullu) akreditasyon önerilebilir ya da akreditasyon verilmez.

20 Saha ziyaretlerinin kısaltılarak 2 güne indirilmesi çalışmaları yapılmaktadır. Bu konuda sürenin kısaltılması yönünde haklı yakınmalar vardır. Özellikle Covid-19 virüs pandemisi döneminde pek çok çalışmanın dijital ortamda uzaktan yapılması bu konuda bazı görüşmelerin uzaktan yapılabileceği eğilimini artırmıştır.

İLEDAK raporu "Tutarlılık Komisyonu"na gönderir, bu komisyonun incelemesi diğer programlar arasında ve yıllar arasında benzer konularda benzer kararların verilmesi yönünde çalışmalarını içerir. Kararlar arasında tutarsızlıklar varsa bunları da belirten raporla ekip raporlarını İLEDAK başkanına gönderir. İLEDAK, kurul toplantısında gelen raporları inceler ve kesinleştirir ve onay için İLAD'a gönderir.

Akreditasyon değerlendirmesi geçiren yükseköğretim kurumunun akreditasyon alıp almaması, kaç yıllık akreditasyon alacağına ilişkin İLEDAK kararları İLAD Yönetim kurulunda onaylanarak kesinleşir.

4.4. İletişim Eğitim Akreditasyonu ile İlgili Terminoloji

Akreditasyon sürecinde, tüm akreditasyon kuruluşlarının akreditasyonun verileceği karar aşamasında kullandığı terminolojiyi de kısaca görmekte yarar vardır.

Akreditasyonla ilgili olarak değerlendirici raporlarında, İLEDAK'ta ve sonrasında nihai karar mercii olan İLAD Yönetim Kurulunda alınan kararlarda akreditasyon ile ilgili şu terminoloji kullanılmaktadır.

• **Eksiklik:** Bir ölçütün sağlanmadığının, program ilgili ölçüt ile uyum içinde olmadığını gösterir. Kurumca hemen önlem alınmalıdır (bu durumda akreditasyon verilmemektedir).

• **Zayıflık:** Bir ölçütün **kısmen** sağlandığını, ancak bu durumun zorlukla elde edildiğini ve bir sonraki genel değerlendirmeye kadar programın niteliğinde bir bozulma olmayacağı garantisini bulunmadığını gösterir (2 yıl akreditasyon verilir).

• **Kayıp:** Bir ölçütün halen sağlandığını, ancak bu ölçütün ileride sağlanamayabileceğini gösterir. Dolayısıyla ile ölçütün sağlanmasının devamını garanti etmek için kurumca olumlu bir girişim yapılmasında yarar vardır. (2 yıl / 5 yıl akreditasyon verilir)

• **Gözlem:** Ölçütler ile doğrudan ilgili olan ya da olmayabilen bir yorum ya da öneri o programın daha da geliştirilmesi için gösterdiği sürekli çabalara yardımcı olmak üzere tavsiye edilen husustur (5 yıl akreditasyon verilir).

Kuşkusuz buradaki terminoloji de geçen kavramların, farklı ölçütlere göre uygulanması söz konusu olabilmektedir.

Akreditasyon almayan ya da koşullu alan fakülteler/programlar raporda belirtilen hususları yerine getiril-

dikten sonra akreditasyon için tekrar başvurabilir!

4.5. İletişim Eğitimiyle İlgili Ölçütler:

Program akreditasyonunda: "Özdeğerlendirme" raporunda İLAD tarafından hazırlanan 10 ölçüt bulunmaktadır.²¹ Bunlardan programa ilişkin ölçütler, "Avrupa Yüksek Öğretim Kalite Güvencesi Standartları" (European Standart & Guideline) (ESG, 2015) ve TYÇ ve TYYÇ ile uyumlu olarak hazırlanmıştır. Her ölçütün altında alt ölçütler bulunmaktadır²²– (<http://ileadk.ilad.org.tr/belgeler/degerlendirme-olcutleri>).

Bu ölçütlerden 2., 3. ve 5. ölçütler Bologna sürecindeki ölçütlerin bir kısmını doğrudan kapsamaktadır.

Ölçütler:

Her ölçütün altında farklı alt ölçütler bulunmaktadır.

1. Öğrenci ölçütü
2. Programın öğretim amaçları ölçütü
3. Program çıktıları
4. Sürekli iyileştirme
5. Öğretim programı
6. Öğretim kadrosu
7. Programın altyapısı
8. Kurum desteği ve parasal kaynaklar
9. Organizasyon ve karar alma süreçleri
10. Programa özgü ölçütler (akreditasyona başvuran her program/bölüm için farklıdır)

Ölçüt 1: Öğrenci Ölçütü

Bu ölçüt **öğrencilerin programlara kayıtlarıyla ilgili yasal düzenlemeleri, uygulamaları değerlendiren bir ölçüttür.** Bu ölçütün uygulanmasında **tüm üniversite için geçerli olan kurallar ve uygulamalar esastır.**

Bu bağlamda şu alt ölçütleri düzenler:

- ✓ Öğrenci kabul ve kayıtlarını yasalarla düzenlenmiş ve sistemli olması;
- ✓ Yatay ve dikey geçişlerde uygulanan sistemin açık, herkes için aynı olması;
- ✓ Ders muafiyetlerin verilmesindeki kriterlerin açık ve herkese uygulanır olması ve bölüm kararıyla alınması;
- ✓ Yandal ve çift anadal programlarıyla ilgili hukuki düzenlemelerin olması ve bu konuda öğrencilerin

bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi;

- ✓ ERASMUS, MEVLANA, FARABİ gibi öğrenci hareketliliğinin sağlanması;
- ✓ Öğrenci danışmanlıkları ve izleme durumu;
- ✓ Mezuniyet koşullarının belirlenmesinde uygulanan sistem (AKTS, kredi, staj vb.);
- ✓ Öğrenci ders ve diğer başarılarının değerlendirilmesi (burs, maddi yardım vb).

Ölçüt 2: Programın Öğretim Amaçları Ölçütü

Bu ölçüt programla ilgili olarak aşağıdaki çok önemli alt ölçütleri içermektedir.

- ✓ Programın öğretim amaçları iyi, açık olarak tanımlanmış olması, gözden geçirilmesi;
- ✓ Programın amaçlarının üniversitenin özgörevleriyle tutarlılığının olması, uyuşması;
- ✓ Program öğretim amaçlarının, programın öğretim amaçlarıyla uyumlu olması;
- ✓ Programın öğretim amaçlarını belirlenmesi ve güncellenmesinin değişen koşullar dikkate alınarak ve paydaşlarla birlikte gözden geçirilmesi.

Ölçüt 3: Programın Çıktıları

Program akreditasyonunda en önemli ölçütlerden biridir. Temeli, diğer bir kısım ölçütte olduğu gibi, Bologna Sürecindeki kurallara dayanmaktadır. Program çıktılarıyla derselerin **çıktılarının birbirini desteklemesi temeline dayanır.**

- ✓ Program çıktılarını belirleme yöntemlerinin olması
- ✓ Program öğrenim çıktılarının program amacıyla uyuşması
- ✓ Program çıktılarının öğretim amaçlarıyla uyumlu olması
- ✓ Program çıktılarının ders programları tarafından desteklemesi
- ✓ Program çıktılarının ölçme ve değerlendirme sürecinin açık ve net olması
- ✓ Program çıktılarına ulaşmada kullanılan yöntemlerin açık ve somut olması
- ✓ Mezuniyet aşamasındaki öğrencinin program çıktılarına ulaşma düzeyi
- ✓ Dersin amacının program ve öğrenim çıktılarıyla uyuşması
- ✓ Programın öğrenim çıktılarının ve derslerin öğrenim çıktılarının İLAD Alan ve Program ölçütleriyle uyuşması

Ölçüt 4: Sürekli İyileştirme ile İlgili Ölçüt

21 2020 yılında bu ölçütler gözden geçirilmiş ve 2. sürümleri hazırlanmıştır.

22 Bu ölçütler ve alt ölçütler tüm akreditasyon kuruluşlarında aynı olan ölçütlerdir. Farklılık 3. ve 10. Ölçütlerdeki alan ve programa özgü ölçütlerdir. Her akreditasyon kuruluşu bu ölçütleri o program özgü olarak hazırlamak durumundadır.

Programda yer alan derslerin statik değil, dinamik; toplumsal, teknolojik değişikliklere uygun olarak yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesini yapan bir ölçüttür.

- ✓ Ders programlarının gelişen toplumsal ve teknolojik gelişmelere cevap verecek şekilde hazırlanması
- ✓ Bu iyileştirmede **iç paydaşlarla** (öğrenci, öğretim elemanları, yöneticiler vb.) ve **dış paydaşlarla** (sektör, mezunlar, aileler vb. akran kuruluşlar) sürekli iletişim içerisinde olunması; onların isteklerini de dikkate alan iyileştirmelerin yapılması ve bu durumun belgelerle (yazılı, görsel, sessel kanıtlar gibi) kanıtlanması

Akreditasyon sürecinde dikkat edilen, üzerinde önemle durulan bu ölçüt, program değişikliklerin artık bölüm içerisinde, fakülte içerisinde yapılmasını kesinlikle önlemeye yönelik bir ölçüt olarak, programlarda yapılan iyileştirmelerin “paydaş”larla paylaşarak yapılmasını öngörmektedir. Bu ölçüt, **günümüze kadar** yapılan iletişim eğitimi akreditasyon çalışmalarında üzerinde titizlikle durulan bir ölçüt olmuştur.

Ölçüt 5: Öğretim Programı ile İlgili Ölçüt

Bu ölçüt de doğrudan uygulanan programla ilgili bir ölçüttür. Kabul edilen programların nasıl uygulanmasına ilişkindir.

- ✓ Öğretim programının /müfredatın hazırlanması
- ✓ Ders içeriklerinin hazırlanması / syllabus
- ✓ Öğrenci transkriptlerinde mezuniyet şartı olan en az **240 AKTS** koşulunun yerine getirilmesi...
- ✓ Ders AKTS’lerinin; **60 AKTS** “Temel Eğitim” dersleri, **90 AKTS** iletişim alanı ilgili dersler, **60 AKTS** ise program alanıyla ilgili “Seçimlik” dersler, 30 AKTS YÖK dersleri /Üniversite seçmeli derslerden oluşması

Bu alt ölçüt, kısaca 60-90-60-30 AKTS olarak da formüle edilmektedir.

2 yıllık iletişim eğitimi akreditasyon uygulamasında en çok bu konuda düzensizlikler, eksiklikler olduğu görüldü. Bazı programlarda iletişimle ilgili temel derslerin azlığı, bazı programlarda ise seçimlik alan derslerin az olması dikkati çekmiştir.

Ölçüt 6: Öğretim Kadrosu

Bu ölçüt 3 alt ölçüt içermektedir. Programı uygulayan, gerçekleştiren akademik kadronun belli kriterlere sahip olup olmadığıyla ilgili bir ölçüttür.

- ✓ Akademik personelin sayıca yeterliliği; burada İLAD’ın koyduğu en az 6 öğretim elemanı (öğretim üyesi-öğretim görevlisi) olması koşulu getirilmiştir.²³
- ✓ Programı uygulayacak akademik elemanın niteliği; o programı uygulayacak akademisyenin dersin çıktılarının karşılayacak donanımda olup olmadığı hususu. Bu konunun değerlendirilmesi amacıyla özdeğerlendirme raporlarında her öğretim elemanının özgeçmişi belge olarak gönderilmesi istenmektedir.
- ✓ Öğretim kadrosunun akademik farklı unvanlarının dağılımı; her program kadrosunda en az bir profesör, bir doçent ve dr. öğretim üyesi ve öğretim görevlisinin bulunması ideal bir kadro için gereklidir.

Ölçüt 7: Programın Altyapısı

Bu ölçüt, programın gerektirdiği alt yapı donanımına sahip olup olmadığı değerlendirilmesidir. Bu ölçütün bir kısmı, programın/bölümün sorumluluğunda ya da yetkisinde olmayan Üniversitenin geneliyle ilgili olanaklardır.

- ✓ Programın uygulanmasını sağlayacak yeterli donanımlı derslik, laboratuvar, stüdyo gibi alanların varlığı
- ✓ Öğrencilerin yararlanacakları kütüphane başta olmak üzere kafeterya, yemekhane, spor tesisleri gibi sosyal alanların varlığı

Ölçüt 8: Kurum desteği ve parasal kaynaklar

Bu ölçüt de kurumun o programa ne kadar ve nasıl destek verdiğiyle ilgili bir ölçüttür. Burada özellikle fakültenin ve onun içerisinde yer alan programın/bölümün genel bütçeden yeterli pay alıp almadığı; bu desteğin gerek alt yapı donanımı ve akademik personelin gelişimine yeterli katkı sağlayıp sağlamadığını ölçmeyi amaçlayan bir ölçüttür.

Ölçüt 9: Organizasyon ve karar alma süreçleri

Bu ölçüt de yine genel olarak, tüm üniversitenin uygulamakta olduğu kurallar bütünüyle ilgilidir. Bu süreç, YÖK’e bağlı kurumlar olarak her yükseköğretim kurumunda olması gereken kurallardır. Ancak bu kuralların ne kadarının, nasıl uygulandığı hususu önem kazanmaktadır.

Akademik ve idari personelin atamaları, görevden alınmaları gibi hususların uygulanıp uygulanmadığının saptanmasında bölüm, fakülte ve üniversite dü-

23 İLAD’ın bu sayıyı koymasının en önemli nedeni, YÖK’ün bir programın / bölümün açılması için getirdiği en az 3 öğretim üyesi olma koşulunun, bölümün ilerleyen yıllarda da aynı şekilde tutulması, özellikle vakıf üniversitelerinin ve Anadolu’da yeni açılan üniversitelerin bir kısmında bu sayının dört yıl boyunca aynı kalması hatta zaman zaman bu sayının da altına düşen durumların ortaya çıkmasıdır.

zeylerinde uygulamaları değerlendirir.

Ölçüt 10: Programa özgü ölçütler:

Bu ölçüt, her programa göre özel olarak hazırlanmış “bilgi”, “beceri” ve “yetkinlik”lerin programın öğretim çıktılarıyla ne derece karşılandığı ile ilgili ölçüttür.

Bu ölçüt, İLAD tarafından hazırlanmış alana ve programa özgü ölçütlerdir. Bir programın öğrenim çıktılarıyla İLAD’ın bilgi, beceri ve yetkinlik konusundaki kriterlerinin ne kadar karşılandığı hususu değerlendirilir. Bu ölçüt, program akreditasyonuna başvuran her program/bölüm için farklıdır.

Ölçütler, gereksinim duyulduğunda zaman zaman yeniden gözden geçirilmekte uzman bir ekip tarafından yeni sürümleri hazırlanarak uygulanmaktadır. İLAD’ın 2018’den beri uyguladığı ölçütlerin 1.2 ve 1.3 sürümleri yapılmış, 2020 yılında ise için daha köklü değişikliklerle 2.1 ölçütü hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Programa özgü ölçütler yeni ölçütlerle 11 program ölçütü olarak hazırlanmıştır.²⁴

5. İLETİŞİM EĞİTİMİ AKREDİTASYON UYGULAMALARININ ALANA ETKİSİ

İletişim eğitimiyle ilgili akreditasyon çalışmalarının henüz 3 yıllık bir geçmişi olmasına rağmen, iletişim eğitiminin kalitesine gözle görülür etkisi olmuştur. Bu husus hem değerlendirme ekiplerinin gözlemleri ve raporları, hem de iletişim akademisyenlerinden gelen geri bildirim ve izlenimlerden anlaşılmaktadır.

Bu olumlu katkılar şöyle özetlenebilir;

- ✓ Ders programları gözden geçirilmek durumunda kalınmıştır; yıllardır çeşitli nedenlerle dokunulmayan ya da dokunulamayan programlar gözden geçirilmiş ve derslerin içerikleri İLAD Program ölçütlerine ve çıktılarına uygun olarak yapılmaya çalışılmıştır.
- ✓ Her dersin çıktılarıyla programın çıktıları ve İLAD’ın o programa özgü çıktıları uyumlanmaya çalışılmıştır. Burada önemli bir hususa da değinmekte yarar vardır; başka bilim dallarında olduğu gibi, iletişim alanında da –özellikle eski devlet fakültelerinde bu konudaki ilgisizlik giderek değişmeye başlamış ve dirençle karşılanan ya da içselleştirilmeyen Bologna Sürecinin gereklerinin uygulanmasını sağlamıştır.
- ✓ İletişim eğitim alanında olması gereken sosyoloji, hukuk, ekonomi, siyaset bilimi, sosyal psikoloji,

felsefe, araştırma yöntemleri gibi 60 AKTS civarında iletişim alanını destekleyen, zenginleştiren temel sosyal bilimler derslerinin olması gerektiği kabul edilmiş; programlar yeniden düzenlenmiştir.

- ✓ Seçimlik dersler, öğrencinin eğiliminde ve isteğine göre yeniden gerek oran olarak (% 25) ve gerekse nitelik olarak yeniden düzenlenmiştir.
- ✓ Uygulamanın, özellikle sektörde uygulamanın son derece önemli olduğu staj konusu yeniden düzenlenmiş ve programlara alınmıştır. Pek çok fakültede eskiden var olan, sonradan çeşitli nedenlerle kaldırılan ya da seçimlik durumuna getirilen stajlar yeniden konulmuştur.
- ✓ Dört yıllık iletişim eğitiminin somut ürünü olan “Mezuniyet Projeleri” ya da “Bitirme Projeleri” yeniden konulmuş; böylece mezunların sektöre giderken uzmanlık alanını belirleyen en önemli belgeleri kendilerine verilmiştir.
- ✓ Öğrencilere uzmanlık alanı eğitimi dışında ilgilendikleri alanla ilgili “Üniversite seçmeli ders” olanağı getirilmiştir.
- ✓ Ders programı değişikliklerinde iç ve dış paydaşlarla iletişim kurma, görüşleri alma ve bunları belgeleme zorunluluğu programların masa başında bölümün kendi görüşleri doğrultusunda değişmesi geleneği kalkmış; özellikle sektörle yakın ilişki içerisinde girilmiştir.
- ✓ Ders programlarında yapılan değişikliklerin ve öğrencilerle ilgili diğer çalışmaların “öğrenci odaklı” olarak yapılma görüşü benimsenmiştir.
- ✓ Öğrencilerin gerek yönetimle ve gerekse danışmanlarıyla daha sıkı ilişki içerisinde olmaları, yönlendirilmeleri sağlanmaya başlamıştır. Burada özellikle yönetmeliklerde olmasına rağmen uygulamada ya hiç ya da sınırlı sayıda olan “çift anadal” ve “yandal” olanağının öğrencilere duyurulmasının yeterli olmadığı, teşvik edilmesi, özendirilmesi konusunda çok eksiklikler olduğu saptanmıştır.

Tüm bu olumlu gelişmelerin yanı sıra iletişim fakülteleri arasında da bir sinerji oluşmuş; değerlendirme ekipleri akreditasyon sürecinde, özellikle saha ziyaretlerinde objektif tutum ve davranışlarıyla o kurumlardaki akademisyen ve yöneticilerle olumlu ilişkiler kurmuşlar ve bu ilişkileri, çoğunlukla sürdürmüşlerdir. Kuşkusuz burada bir başka değinilmesi gereken husus, fakülteler, programlar arasında tatlı bir rekabetin varlığının gözlemlenmesidir. Akreditasyona başvuran ve akredite edilen programlar dikkatle izlenmeye başlanmış; kazanılan deneyimler fakülteler /

24 Yeni sürümlerle ve yeni program ölçütleriyle ilgili olarak bkz. <http://iledak.ilad.org.tr/belgeler/degerlendirme-olcutleri>.

programlar arasında paylaşılmaya başlanmıştır.

SONUÇ

YÖK tarafından başlatılan ve 2017 yılından itibaren bağımsız bir kurul olan YÖKAK tarafında yürütülen kurumsal ve program değerlendirme ve akreditasyon çalışmaları, Türk yükseköğretim sistemine kalite getirme ve bu kalitenin dönemin sosyal ve teknolojik gelişmelerin ışığında sürdürülebilir nitelikte olması yani güvencesinin bulunması esasına dayanmaktadır.

Daha önce her yükseköğretim kurumunun kendi vizyonu çerçevesinde ve kendi amaçları ve standartları doğrultusunda yürütülen eğitim, YÖKAK ile birlikte, her yükseköğretim kurumunu kendi bilimsel ve yönetsel özgürlüğünü koruyarak, ancak uluslararası ölçütler çerçevesinde uygulanması sürecine girmiştir. Bu sürecin ise tüm yükseköğretim alanlarına yaygınlaşması temel amaç olmalıdır.

İletişim eğitim konusunda üç yıllık uygulamanın bu bakımdan istenilen, beklenen kaliteyi ve kalite güvencesini getireceği umudu doğmuştur. Bu umudun iletişim alanıyla ilgili yöneticilerin, akademisyenlerin ve tüm öğretim elemanlarının isteğiyle, özverili çalışmalarıyla, değişen koşulları yakından izleyerek, iletişim alanıyla ilgili tüm paydaşlarla yakın işbirliği içerisinde ve öğrenci odaklı eğimi yapmaları durumunda yaşama geçirileceği açıktır. Bu bakımdan iletişim eğitimiyle ilgili herkese büyük sorumluluk düşmektedir. Zorluklar özveriyle, azimle, savaşım ile aşılabılır!

KAYNAKÇA

Bakioğlu, Ayşen, Resul Baltacı (2017). Akreditasyon Eğitimde Kalite, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık (2. basım).

Erođlu, Erhan (2004). Yüksek Öğretimde Hizmet Kalitesi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

İLAD (2017). İletişim Eğitimi Akreditasyonu Çalışma Yönetmeliği, [http// www.ilad.org.tr](http://www.ilad.org.tr)

İLAD (2020). İletişim Eğitimi Akreditasyonu Program Ölçütleri Sürüm: 2.1 [http// www.ilad.org.tr](http://www.ilad.org.tr) ESG (2015).

Vural, Sacide (2018). Educating of Academics in Turkish Higher Education System and Accreditation (An Analysis of Communication Faculties), Megatrends And Media 2017, organizer Faculty of Mass Media Communication UCM in Trnava-Slovakia: 25-26 April 2017.

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği (2015). T.C. Resmi Gazete, 29423, 23 Temmuz 2015.

İnternet Kaynakları:

file:///C:/Users/hp/Desktop/Makale%20YÖKAK%202020/yonetmelik_dYÖDEK%201.pdf

http://iledak.ilad.org.tr/img/pages/ilad-tuzuk_12.02.2017_9dc7eb9.

<http://tepdad.org.tr/>

http://vedek.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=55&lang=tr

<http://www.mudek.org.tr/tr/mak/mak.shtm#df>

<http://international.bingol.edu.tr/en/bologna-process/>

http://ec.europa.eu/education/news/doc/openingcom_en.pdf

<http://www.ehea.info/page-ministerial-conference-paris-2018>

<http://uik.mu.edu.tr/tr/blogna-sureci-nedir-495>

<http://www.ilad.org.tr/icerikler.asp?Icerik=5&Kategori=1&Dil=tr>

<https://eric.ed.gov/?id=EJ736190>

<https://fmk.sk/download/konferencie/Megatrends-and-Media-Media-future.pdf>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Ivy_League

<https://www.abet.org/about-abet/history/>

https://www.researchgate.net/publication/228400121_Accreditation_of_Engineering_Programs_in_Turkey

<https://www.yokak.gov.tr>

<https://yokak.gov.tr/akreditasyon-kuruluslari/akreditasyon-kuruluslari-nedir> (mayıs 2020)

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>

<https://yokak.gov.tr/mevzuat/ilgili-mevzuat>

https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_en